

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

297

Rola podmiotów sektora publicznego, gospodarstw domowych i przedsiębiorstw w kreowaniu i wspieraniu zrównoważonego rozwoju

Redaktorzy naukowi

Jacek Adamek

Teresa Orzeszko

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2013

Redaktor Wydawnictwa: Dorota Pitulec

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Barbara Cibis

Łamanie: Adam Dębski

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się

na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie

wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2013

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-334-2

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Bartosz Bartniczak: Pomoc publiczna jako instrument wspierający ochronę środowiska w Polsce.....	13
Szymon Bryndziak: Wybrane preferencyjne rozwiązania w podatku dochodowym od osób fizycznych a nierówności społeczne.....	23
Dorota Burzyńska: Bariery implementacji koncepcji budżetu zadaniowego w jednostkach samorządu terytorialnego.....	32
Anna Doś: Analiza skłonności mieszkańców województwa śląskiego do ponoszenia kosztów ograniczenia zużycia zasobów naturalnych.....	41
Justyna Dyduch: Wpływ przychodów ze sprzedaży praw majątkowych wynikających ze świadectw pochodzenia energii na sytuację finansową wybranych przedsiębiorstw	51
Krzysztof Dziadek: Rola ewaluacji w dystrybucji środków pomocowych z Unii Europejskiej.....	62
Aleksandra Ferens: Rachunkowość jako system pomiaru dokonań jednostki gospodarczej w środowisku przyrodniczym.....	72
Joanna Florek, Dorota Czerwińska-Kayzer: Zróżnicowanie kosztów pracy w Polsce i krajach Unii Europejskiej w warunkach zrównoważonego rozwoju.....	83
Katarzyna Goldman: Analiza płynności finansowej z uwzględnieniem strategii dochód–ryzyko.....	92
Wojciech Hasik: Wartość godziwa w kontekście zrównoważonego rozwoju.	102
Beata Iwasieczko: Ład korporacyjny w warunkach zrównoważonego wzrostu a rachunkowość.....	109
Wiesław Janik: Polityka klimatyczna UE jako czynnik kosztotwórczy produkcji energii elektrycznej	118
Angelika Kaczmarczyk: Mała przedsiębiorczość a jednostki samorządu terytorialnego	127
Anna Katola: Rola samorządu terytorialnego w zrównoważonym rozwoju obszarów wiejskich.....	136
Dariusz Kielczewski: Zielone zamówienia publiczne jako przejaw działań finansowych sektora publicznego na rzecz zrównoważonego rozwoju	147
Anna Kobialka, Elżbieta Kołodziej: Wpływ polityki podatkowej gmin na rozwój regionu na przykładzie województwa lubelskiego.....	156
Joanna Koczar: Społeczna odpowiedzialność biznesu a rosyjskie społeczeństwo	166

Bożena Kolosowska, Agnieszka Huterska: Wpływ działań społecznie odpowiedzialnych na redukcję kosztów operacyjnych na przykładzie wybranych spółek giełdowych należących do RESPECT Index	176
Dariusz Kotarski: Zrównoważony rozwój uzdrowiska a realizacja funkcji zaspokajania potrzeb zdrowotnych	186
Barbara Kryk: Analiza kosztów i korzyści w ocenie efektywności ekologicznej i społecznej.....	195
Alina Kulczyk-Dynowska: Inwestycje infrastrukturalne Karkonoskiego Parku Narodowego a zrównoważony rozwój obszaru.....	205
Agnieszka Lorek: Finansowanie gospodarki odpadami komunalnymi	215
Dorota Michalak: Zarządzanie ryzykiem pogodowym w przedsiębiorstwach regionu łódzkiego na przykładzie branży budowlanej. Analiza dostępnych instrumentów zabezpieczających.....	224
Monika Myszowska: Nierówności społeczne a ulgi w polskim systemie podatkowym – przykład ulgi na wychowanie dzieci w podatku dochodowym od osób fizycznych	234
Marek Ossowski: Idea ośrodków odpowiedzialności a społeczna odpowiedzialność podmiotów gospodarczych.....	243
Katarzyna Piotrowska: Innowacje a rachunkowość.....	254
Marta Postuła: Korekta fiskalna narzędziem utrzymywania finansów publicznych w równowadze.....	263
Michał Ptak: Metody internalizacji kosztów zewnętrznych związanych z emisją gazów cieplarnianych.....	273
Paulina Sławińska: Wpływ ulg podatkowych na pogłębienie nierówności społecznych w Polsce	282
Ewa Spigarska: Świadomość społeczna mieszkańców w zakresie gospodarki odpadami na przykładzie wspólnot mieszkaniowych.....	290
Katarzyna Strzała-Osuch, Olexandr Petushyn'sky: Społeczno-ekonomiczno-środowiskowe koszty i korzyści wydobywania gazu łupkowego w Polsce na tle doświadczeń amerykańskich	300
Piotr Szczypa: Strategiczna karta wyników jako narzędzie rachunkowości społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstwa – aspekty proekologiczne.....	310
Magdalena Ślebocka, Aneta Tylman: Pojęcia zrównoważonego rozwoju i równoważenia rozwoju dla potrzeb finansowania przez jednostki samorządu terytorialnego województwa łódzkiego	319
Damian Walczak: Środki z UE w gospodarstwach rolnych jako element strategii zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich w Polsce	328
Joanna Wieczorek: Rachunek kosztów działań usług medycznych jako podstawa wyboru efektywnych kontraktów.....	337
Stanisław Wieteska: Realizacja idei zrównoważonego rozwoju w zakresie gospodarki odpadami w Polsce w latach 2000-2011	347

Jolanta Wiśniewska: Badanie sprawozdań finansowych małych i średnich przedsiębiorstw	358
Izabela Witzak: Znaczenie strategii zarządzania kapitałem obrotowym firmy	368
Wojciech Zbaraszewski: Finansowanie obszarów chronionych w Federacji Rosyjskiej	378
Dagmara K. Zuzek: Teoria a praktyka wobec koncepcji społecznej odpowiedzialności biznesu małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce.....	387

Summaries

Bartosz Bartniczak: State aid as an instrument supporting environmental protection in Poland	22
Szymon Bryndziak: Selected tax expenditures in personal income tax in the context of social inequalities	31
Dorota Burzyńska: Barriers of implementing the concept of performance budget in local government units	40
Anna Doś: Analysis of Silesia inhabitants propensity to bear the costs of limiting natural resources exploitation.....	50
Justyna Dyduch: Influence of revenues from sales of energy certificates on the financial situation of selected enterprises.....	61
Krzysztof Dziadek: The role of evaluation in the distribution of EU funds... ..	71
Aleksandra Ferens: Accounting as a system for measuring achievements of business entity in natural environment.....	82
Joanna Florek, Dorota Czerwińska-Kayzer: The diversification of labour costs in Poland and the European Union in the conditions of sustainable development.....	91
Katarzyna Goldman: Financial liquidity analysis including risk-return strategy	101
Wojciech Hasik: Fair value in the context of sustainable development	108
Beata Iwasieczko: Corporate governance in terms of sustainable growth and accounting.....	117
Wiesław Janik: Climate policy of the European Union as a cost-generating factor in electricity production	126
Angelika Kaczmarczyk: Small enterprises and local government	135
Anna Katola: The role of local government in the sustainable development of rural areas	146
Dariusz Kielczewski: Green public procurement as a manifestation of financial activities of public sector for sustainable development.....	155
Anna Kobiółka, Elżbieta Kołodziej: Impact of communes fiscal policy on regional development basing upon Lublin Voivodeship.....	165

Joanna Koczar: Corporate social responsibility versus Russian society.....	175
Bożena Kołosowska, Agnieszka Huterska: The influence of socially responsible actions on reduction of operational costs performed by selected public limited companies listed on the RESPECT Index	185
Dariusz Kotarski: Sustainable development of spas and a function of meeting health needs	194
Barbara Kryk: Cost-Benefit Analysis in the assessment of the environmental and social effectiveness	204
Alina Kulczyk-Dynowska: Infrastructural investments of the Karkonosze National Park vs. sustainable development of the area.....	214
Agnieszka Lorek: Financing of municipal waste system	223
Dorota Michalak: Weather risk management in companies in Łódź region as an example of the construction industry. An analysis of available hedging instruments	232
Monika Myszowska: Social inequalities and the reliefs in the Polish tax system – example of child-rearing allowance in personal income tax.....	242
Marek Ossowski: Idea of responsibility centers vs. corporate social responsibility	253
Katarzyna Piotrowska: Innovation and accounting	262
Marta Postuła: Fiscal adjustment as a tool for public finance balance maintenance.....	272
Michał Ptak: Measures for internalizing external costs of greenhouse gas emissions.....	281
Paulina Sławińska: Impact of tax reliefs on deepening of social inequalities in Poland	289
Ewa Spigarska: The citizens' public awareness of waste management on the example of housing associations.....	299
Katarzyna Strzala-Osuch, Olexandr Petushyns'ky: Socio-economic and environmental costs and benefits of shale gas extraction in the context of American experience.....	308
Piotr Szczypa: Balanced Scorecard as a corporate social responsibility accountancy tool – proecological aspects.....	318
Magdalena Ślebocka, Aneta Tylman: The concepts of sustainable development and balancing of development for financing needs by local authorities of Łódź Voivodeship.....	327
Damian Walczak: European Union funds in farms as an important element of sustainable development of rural areas in Poland	336
Joanna Wiczorek: Activity-Based Costing of medical services as a basis for choosing of effective medical contracts	346
Stanisław Wieteska: The implementation of sustainable development in the area of waste management in Poland in the years 2000-2011	357

Jolanta Wiśniewska: Research of small and medium enterprises financial reports	367
Izabela Witzak: The role of working capital policy management	377
Wojciech Zbaraszewski: Financing protected areas in Russia.....	386
Dagmara K. Zuzek: Theory and practice towards Corporate Social Responsibility of small and medium enterprises	395

Ewa Spigarska

Uniwersytet Gdański

ŚWIADOMOŚĆ SPOŁECZNA MIESZKAŃCÓW W ZAKRESIE GOSPODARKI ODPADAMI NA PRZYKŁADZIE WSPÓLNOT MIESZKANIOWYCH

Streszczenie: Zmiana prawodawstwa i konieczność dostosowania się do przepisów unijnych zmusiły Polskę do obowiązkowej segregacji odpadów. Od 1 lipca 2013 r. gminy przejmują obowiązek w zakresie gospodarowania odpadami komunalnymi, szczególnie w zakresie segregacji. Motywacją dla mieszkańców do dokonywania segregacji mają być zróżnicowane opłaty za wywóz nieczystości w zależności od stopnia ich segregacji. Zarazem Krajowy Plan Gospodarki Odpadami w celu ochrony środowiska przedstawia wytyczne w zakresie zintegrowanej gospodarki odpadami w kraju. Głównym celem wszelkich działań jest ograniczenie wpływu gospodarki odpadami na środowisko. Chodzi też o zmiany zachowań społeczeństwa w zakresie gospodarki odpadami, aby można było stosować wysoki poziom recyklingu. Celem artykułu jest prezentacja podstawowych problemów związanych z segregacją odpadów z punktu widzenia społeczeństwa, a przede wszystkim wspólnot mieszkaniowych.

Słowa kluczowe: odpady, środowisko, gmina, wspólnota mieszkaniowa.

1. Wstęp

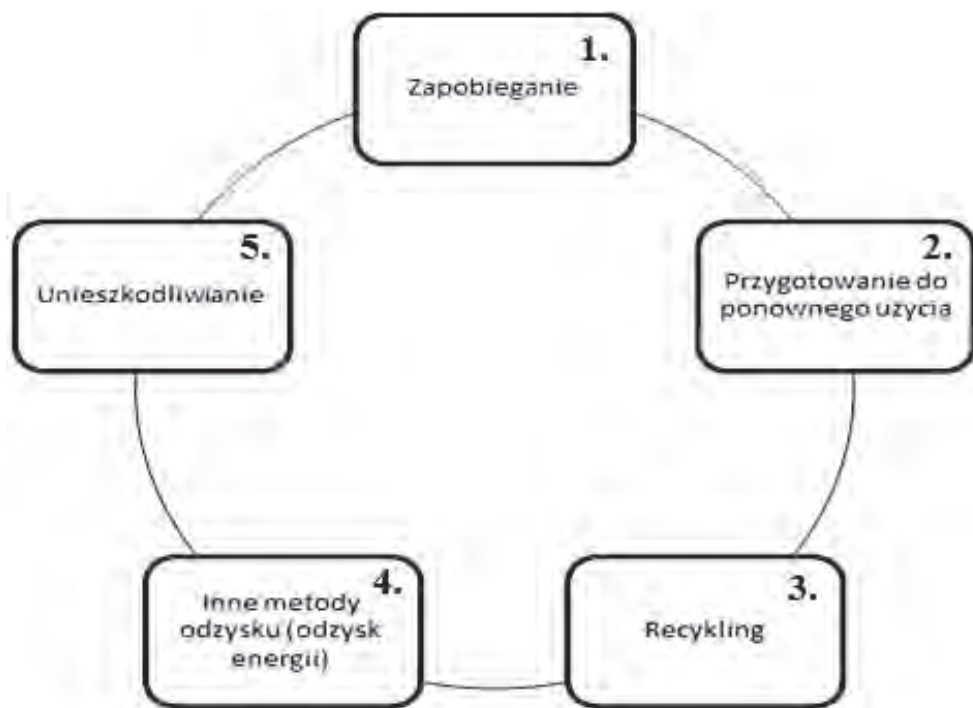
Jednym z podstawowych celów Unii Europejskiej jest ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie zasobami naturalnymi. W ten nurt wpisuje się gospodarka odpadami komunalnymi. Priorytetowym jej celem jest oddzielenie wzrostu ilości produkowanych odpadów od wzrostu gospodarczego, jak i zapobieganie powstawaniu odpadów oraz wspieranie ich ponownego wykorzystania, co umożliwi redukcję negatywnego oddziaływania odpadów na środowisko naturalne. Jako cele długoterminowe Unia Europejska przyjęła zapobieganie powstawaniu odpadów poprzez bardziej efektywne zużycie zasobów i przestawienie się na bardziej zrównoważone wzorce produkcji i spożycia oraz na wspieranie ponownego wykorzystania, recyklingu i odzysku w celu zredukowania negatywnego oddziaływania odpadów na środowisko naturalne. W Polsce cele te mają być osiągnięte przede wszystkim poprzez wprowadzenie nowego systemu gospodarki odpadami, polegającego na zwiększeniu udziału odpadów segregowanych w odpadach ogółem i zwiększeniu świadomości społeczeństwa o konieczności segregacji. Niestety brak wiedzy o nowym

systemie, jak i nie do końca przejrzyste przepisy prawne nie sprzyjają realizacji założonych celów.

2. Cele gospodarki odpadami

Cele gospodarki odpadami zostały określone w dokumentach Unii Europejskiej obejmującej trzy podstawowe dyrektywy:

- 1) dyrektywę ramową/odpadową – Dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie odpadów,
- 2) dyrektywę składowiskową – Dyrektywę Rady 1999/31/WE z dnia 26 kwietnia 1999 r. w sprawie składowania odpadów,
- 3) dyrektywę opakowaniową – Dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 94/62/WE z dnia 20 grudnia 1994 r. w sprawie opakowań i odpadów opakowaniowych.

Rys. 1. Hierarchia postępowania z odpadami

Źródło: opracowanie własne.

W dyrektywie ramowej zdefiniowano pojęcie gospodarowania odpadami, przez które należy rozumieć zbieranie, transport, odzysk oraz unieszkodliwianie odpadów,

łącznie z nadzorem nad tego rodzaju działaniami, jak również późniejsze postępowanie z miejscami unieszkodliwiania odpadów wraz z działaniami wykonywanymi w charakterze dealera lub brokera. Jednocześnie zgodnie z szóstym wspólnotowym programem działań w zakresie środowiska naturalnego ustalono hierarchię postępowania z odpadami, zgodnie z którą należy dążyć m.in. do znacznego zmniejszenia ilości odpadów przeznaczonych do unieszkodliwiania oraz zmniejszenia ilości wytwarzanych odpadów niebezpiecznych, przy jednoczesnym uniknięciu wzrostu emisji zanieczyszczeń do powietrza, wody i gleby, stwarzając preferencyjne warunki do poddawania odpadów procesom odzysku, w tym przede wszystkim recyklingowi (rys. 1). Zgodnie z hierarchią postępowania odpadami główną uwagę należy skupić na zapobieganiu powstawaniu odpadów, a dopiero na dalszym miejscu stawia się ich ponowne użycie, recykling i odzysk. Jednocześnie ilość odpadów przeznaczonych do unieszkodliwienia powinna zostać zminimalizowana i unieszkodliwiona w sposób bezpieczny dla ludzi i środowiska.

Przed nowymi krajami Unii Europejskiej postawiono wymagania w zakresie implementacji regulacji unijnych do ich prawodawstwa krajowego. Cele te są również wpisane w Krajowy plan gospodarki odpadami 2014, który nawiązuje do strategicznych dokumentów przyjętych na poziomie Unii Europejskiej i jest zgodny z polityką ekologiczną państwa. W planie określono zadania, jakie należy przeprowadzić w zakresie gospodarki odpadami, aby zapewnić ochronę środowiska.

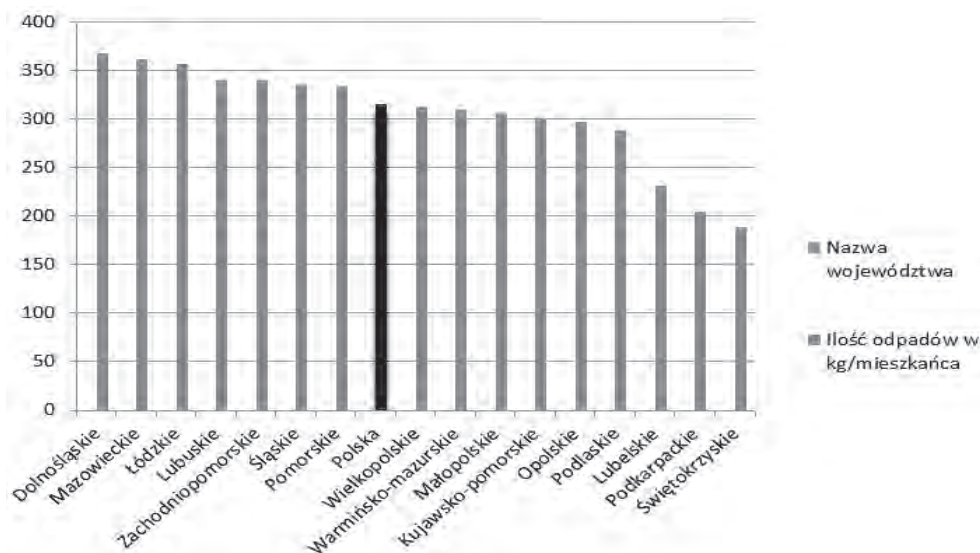
W Krajowym planie gospodarki odpadami zaproponowano działania, jakie należy wspierać w celu zapobiegania powstawaniu odpadów i kształtowania systemu gospodarki odpadami. Obejmują one przede wszystkim promowanie zarządzania środowiskowego, wyższe opłaty za składowanie odpadów, w tym ze szczególnym uwzględnieniem zmieszanych odpadów komunalnych, odpadów ulegających biodegradacji oraz odpadów wcześniej nieprzetworzonych.

3. Gospodarka odpadami

Zgodnie ze zmianą ustawy o utrzymaniu porządku i czystości w gminach od 1 lipca 2013 r. *obowiązkiem gminy* jest zapewnienie czystości i porządku na swoim terenie i stworzenie warunków niezbędnych do ich utrzymania. Podstawowym narzędziem gminy w realizacji tego celu jest regulamin utrzymania czystości i porządku, będący aktem prawa miejscowego. A. Barczak [2006] w swoich badaniach stwierdziła, że gmina zobowiązana jest do podejmowania określonych działań faktycznych, których celem jest stworzenie warunków do utrzymania czystości i porządku na jej terenie. Ma to polegać przede wszystkim na zapobieganiu zanieczyszczeniu ulic, placów i terenów otwartych poprzez zbieranie i pozbywanie się błota, śniegu, lodu lub innych zanieczyszczeń uprzątniętych z chodników przez właścicieli nieruchomości oraz odpadów zgromadzonych w przeznaczonych do tego celu urządzeniach ustawionych na chodniku.

Jedną z podstawowych zasad gospodarki odpadami jest zasada bliskości, zgodnie z którą odpady przeznaczone do unieszkodliwienia powinny być przetwarzane jak najbliżej miejsca ich wytwarzania. Jednak mieszkańcy podejmują wszelkie działania, aby miejsca składowania odpadów i ich przetwarzania były jak najbardziej oddalone od miejsca ich zamieszkania, co wynika przede wszystkim z niedoskonałości funkcjonowania tych miejsc (np. nieprzyjemne zapachy).

Zgodnie z polityką Unii Europejskiej poszczególne państwa w zakresie gospodarki odpadami powinny wprowadzić zasady zrównoważonego rozwoju. Oznacza to ograniczenie ilości produkowanych odpadów komunalnych oraz zorganizowanie postępowania w zakresie zbierania i zagospodarowania odpadów wytworzonych. Jednak najważniejsza jest świadomość mieszkańców – „producentów odpadów”, że prawidłowa gospodarka odpadami i ich segregacja wpływa na środowisko naturalne, a tym samym na jakość ich życia. I ta świadomość, a nie koszty wywozu, powinna stanowić podstawowy argument za segregacją odpadów. Dlatego też obowiązkiem gminy jest edukacja w zakresie prawidłowego gospodarowania odpadami komunalnymi, polegająca przede wszystkim na selektywnym zbieraniu odpadów [Rakoczy 2013, s. 81]. Pozwoli to na unikanie negatywnego oddziaływania na środowisko. W związku z tym najważniejsze jest uświadamianie podmiotów korzystających ze środowiska o zagrożeniach wynikających z tego tytułu [Gruszecki 2011, s. 103].

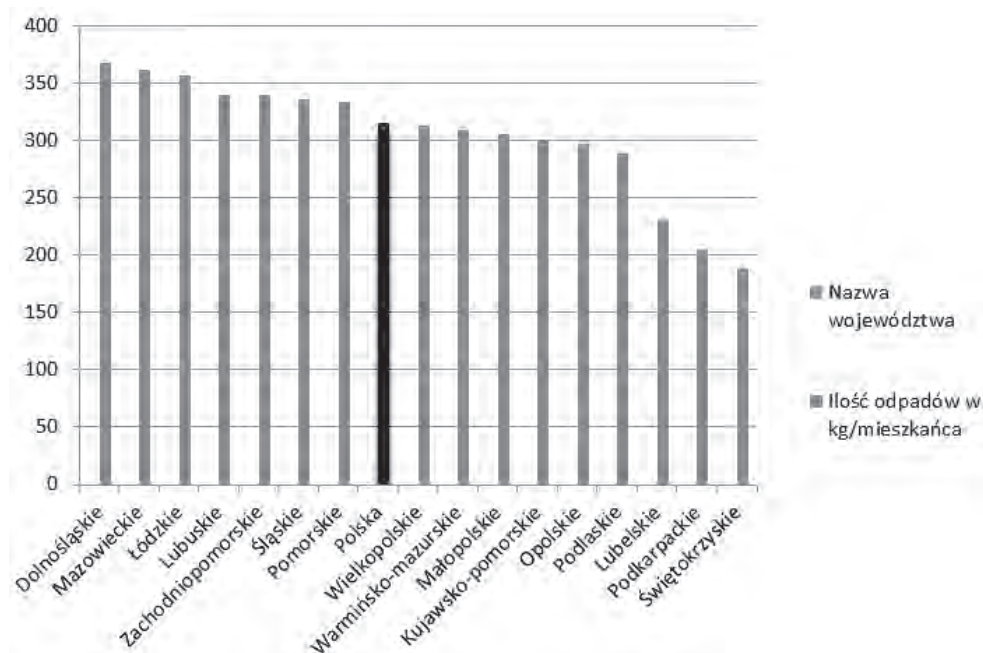
Rys. 2. Wytworzone odpady komunalne w Polsce w 2011 r. przypadające na jednego mieszkańca (w kg)

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Infrastruktura komunalna... 2012].

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego w roku 2011 na 1 mieszkańca Polski przypadało ok. 315 kg wytworzonych odpadów komunalnych, natomiast

ilość zebranych odpadów komunalnych przypadająca na 1 mieszkańca kształtowała się na poziomie ok. 255 kg. Na rys. 2 przedstawiono ilość odpadów komunalnych wytworzonych i zebranych na 1 mieszkańca w 2011 r. w podziale na poszczególne województwa. W Polsce najwięcej odpadów wytwarzają mieszkańcy województwa dolnośląskiego (367 kg/osobę), a najmniej mieszkańcy województwa świętokrzyskiego (189 kg/osobę, tj. prawie o 49% mniej).

W aspekcie międzynarodowym Polska wraz z Czechami to kraje o jednym z najniższych wskaźników odpadów wytworzonych na jednego mieszkańca (316 kg/mieszkańca w 2009 r.). Średnia w Unii Europejskiej wyniosła 512 kg/osobę, a w krajach europejskich, które ostatnio wstąpiły do Unii w wyniku przekształceń ustrojowych 370 kg/mieszkańca. Z krajów tych najwięcej odpadów wyprodukowała Bułgaria (470 kg/mieszkańca). Na rys. 2 zaprezentowano ilość odpadów wyprodukowanych przez mieszkańców w wybranych krajach Unii Europejskiej.

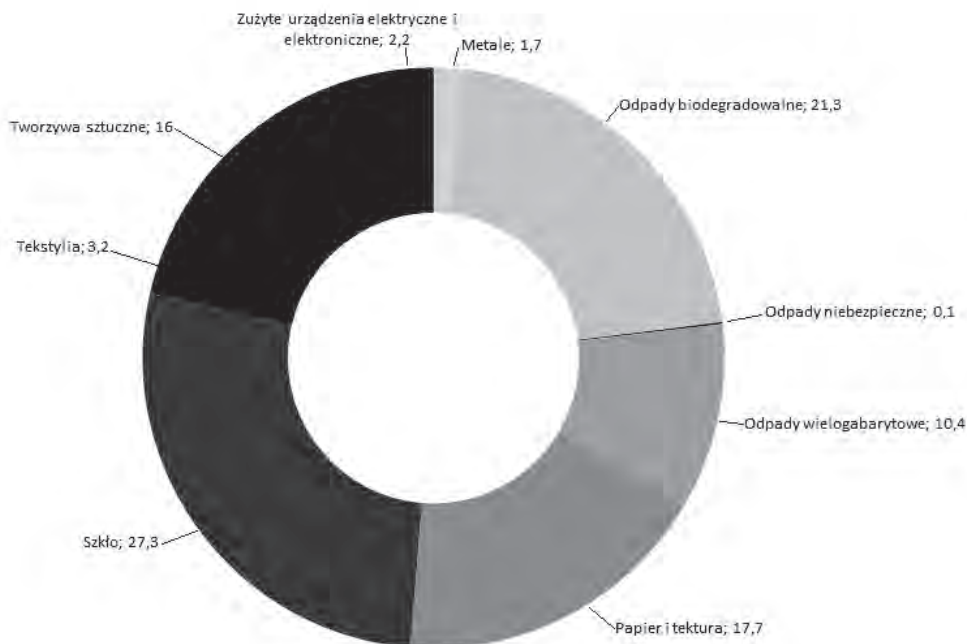
Rys. 3. Odpady wytworzone przez mieszkańców wybranych krajów Unii Europejskiej w 2011 r. (w kg)

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Kluczowe wyzwania...].

Należy dodać, że w Polsce wzrasta udział odpadów zbieranych selektywnie. W 2010 r. wyniósł on 8,6% w ogólnej ilości zebranych odpadów, natomiast w 2011 r. już 10,0%. Największy udział w selektywnej zbiórce odpadów ze względu na wagę ma szkło (27,3%), najmniejszy zaś udział ma metal (1,7%) – por. rys. 3. Zarazem należy zwrócić uwagę, że podstawową metodą zagospodarowania odpadów w Pol-

sce jest składowanie. W 2009 r. w Polsce aż 78% zebranych odpadów zdeponowano na składowiskach, co oznacza, że innym metodom zagospodarowania poddaje się tylko 22% odpadów (recykling i odzysk – 16%, biologiczne unieszkodliwienie – 5%, termiczne unieszkodliwienie – 1%). Jednocześnie olbrzymim problemem jest składowanie odpadów na dzikich wysypiskach, co powoduje olbrzymie szkody w środowisku naturalnym. W 2011 r. funkcjonowało w Polsce 2539 dzikich wysypisk, zlokalizowanych przede wszystkim na terenach wiejskich.

W aspekcie międzynarodowym, w przypadku nowych krajów Unii Europejskiej, najlepiej gospodarka odpadami wygląda w Czechach, najgorzej zaś do zmian przygotowana jest Rumunia. Czechy mają jeden z najwyższych wskaźników ilości wytwarzanych odpadów komunalnych do PKB. Wykazują one również wysoki udział termicznego przekształcania w strukturze zagospodarowania odpadów komunalnych (dane Ernst&Young).

Rys. 4. Struktura odpadów zebranych selektywnie w Polsce w 2011 r. (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Infrastruktura komunalna... 2012].

Zadania stawiane przed Polską na najbliższe lata w zakresie gospodarki odpadami określono w Krajowym planie gospodarki odpadami. Zgodnie z nim Polska powinna do końca 2014 r. osiągnąć odzysk na poziomie minimum 60% oraz recykling na poziomie 55% odpadów opakowaniowych. Jednocześnie nastąpi zmia-

na sposobów realizacji obowiązków przez gminy w zakresie budowy, utrzymania i eksploatacji instalacji służących do przetwarzania odpadów. Gmina będzie miała możliwość przeprowadzenia przetargu w celu wyboru jednostki, która będzie budowała, utrzymywała bądź eksploatowała instalacje. Innym rozwiązaniem jest partnerstwo publiczno-prywatne gminy i jednostki, której powierzy się wyżej wymienione obowiązki bądź udzielenie podmiotowi koncesji na wymienione czynności. Trzeba będzie także opracować programy w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów.

4. Opłata za gospodarowanie odpadami

W związku ze zmianą przepisów prawnych od 1 lipca 2013 r. samorzady lokalne staną się właścicielami odpadów wytwarzanych przez mieszkańców. Za wykonywanie swoich obowiązków gmina będzie pobierała opłatę od mieszkańców, która będzie stanowiła dochód gminy, ściągany na podstawie Ordynacji podatkowej. Oznacza to, że organem egzekucyjnym w zakresie należności z tytułu opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi jest wójt, burmistrz lub prezydent miasta. Opłata ta, jako danina publiczna, nie będzie podlegała opodatkowaniu podatkiem od towarów i usług.

Konstrukcja ponoszenia opłaty przewiduje obowiązek tzw. samoopodatkowania. Oznacza to, że właściciel nieruchomości powinien bez wezwania złożyć deklarację o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami z danymi niezbędnymi do jej ustalenia, a także dokonać należnej wpłaty na rzecz gminy w ustalonym terminie.

Zgodnie z ustawą o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz Ordynacją podatkową zapłata za gospodarowanie odpadami może następować w dwóch formach: bezgotówkowej – na rachunek organu (gminy) lub gotówkowej w kasie organu (gminy). Zgodnie z obowiązującym stanem prawnym nie ma możliwości poboru opłaty za pomocą inkasa lub inkasentów¹.

Taki stan rzeczy spowoduje powstawanie problemów, które będzie musiało rozstrzygnąć dopiero przyszłe prawodawstwo. Przykładowo, jako właściciela nieruchomości traktuje się wspólnotę mieszkaniową, która zgodnie z ustawą o własności lokali zarządza częściami wspólnymi. Natomiast według ustawy o utrzymaniu porządku i czystości w gminach wspólnota mieszkaniowa zobowiązana jest do składania deklaracji w imieniu właścicieli i decydowania o zasadach gospodarki odpadami na danej nieruchomości. Odpady wytwarzają poszczególni właściciele nieruchomości, co powoduje, że opłatę za wywóz odpadów będą uiszczać na rachunek urzędu poszczególni właściciele. Niestety niektóre gminy dążą do tego, aby w wspólnota mieszkaniowa była „inkasentem” i w imieniu właścicieli uiszczała opłatę na rachunek urzędu. Nie można czynić zarządów wspólnot odpowiedzialnymi za nieterminowe wnoszenie opłat przez właścicieli oraz zobowiązywać ich do ponoszenia kosztów sądowych oraz innych opłat związanych z dochodzeniem roszczeń. Podstawowym problemem jest to, czy wspólnota będzie miała prawo dochodzenia swoich długów

¹ W tym zakresie są planowane zmiany.

w zakresie gospodarki odpadami od niepłacących, skoro wymieniona opłata podlega zasadom egzekucji sformułowanym w Ordynacji podatkowej.

Kolejnym problemem jest system ustalania opłaty za gospodarowanie odpadami. Ustalono cztery podstawowe klucze rozliczeniowe:

- liczba mieszkańców zamieszkujących daną nieruchomość,
- ilość zużytej wody z danej nieruchomości,
- powierzchnia lokalu mieszkalnego,
- gospodarstwo domowe.

O zasadach pobierania opłat decyduje gmina, która może zróżnicować opłaty w zależności od powierzchni lokalu mieszkalnego, liczby mieszkańców zamieszkujących nieruchomość, odbierania odpadów z terenów wiejskich lub miejskich, a także od rodzaju zabudowy. Niestety wymienione klucze nie zawsze odzwierciedlają rzeczywistą ilość odpadów wytworzonych przez poszczególne osoby.

Kolejnym problemem jest brak świadomości mieszkańców o konieczności segregacji odpadów. Na zebraniach wspólnot mieszkaniowych nie zwracano uwagi na korzyści dla środowiska z tytułu segregacji. Zagadnienie to nie interesowało mieszkańców. Natomiast podstawowym argumentem przemawiającym za segregacją jest motyw finansowy. Wynika to z faktu, że w większości uchwał gminnych zakłada się podwyższenie opłat za odpady niesegregowane o ok. 60-80%. Na rys. 5 przedstawiono podstawowe pytania stawiane przez mieszkańców budynków wielolokalowych.

Rys. 5. Podstawowe problemy w zakresie gospodarki odpadami we wspólnotach mieszkaniowych

Źródło: opracowanie własne.

Podstawowym problemem jest brak dokładnych wytycznych, jak ma wyglądać szczegółowo segregacja. Gminy w ograniczonym zakresie prowadzą kampanię edukacyjną w tej kwestii. Na podstawie przeprowadzonych wywiadów stwierdzono, że segregację popierają w większości osoby starsze. Osoby młodsze stwierdziły, że wolą płacić więcej niż zajmować się segregacją, gdyż jest to zajęcie czasochłonne, a małe mieszkania nie są przystosowane do tego, aby gromadzić odpady w kilku

pojemnikach. Zwrócono również uwagę na fakt odpowiedzialności zbiorowej. Argumentem przeciwko segregacji było stwierdzenie: „po co mam segregować, skoro inni nie segregują”. Zarazem brakuje regulacji w zakresie kontroli obowiązku segregacji. W związku z tym wspólnoty proponują różne działania, aby nie ponosić opłat z tytułu braku segregacji (por. rys. 6).

Rys. 6. Propozycje wspólnot w zakresie przestrzegania obowiązku segregacji odpadów

Źródło: opracowanie własne.

Najważniejsze jest jednak preferowanie proekologicznych zachowań konsumentów, szczególnie poprzez edukację ekologiczną, inaczej żadne doraźne działania nie zagwarantują prawidłowych zasad gospodarki odpadami.

5. Zakończenie

Zgodnie z polityką Unii Europejskiej poszczególne państwa powinny wprowadzić zasady zrównoważonego rozwoju w zakresie gospodarki odpadami. Oznacza to ograniczenie ilości produkowanych odpadów komunalnych oraz zorganizowanie postępowania w zakresie zbierania i zagospodarowania odpadów wytworzonych. Jednak najważniejsza jest świadomość mieszkańców – „producentów odpadów”, że prawidłowa gospodarka odpadami i ich segregacja wpływa na środowisko naturalne, a tym samym na jakość ich życia. I ta świadomość, a nie koszty wywozu, powinna stanowić podstawowy argument za segregacją odpadów. W Polsce służyć temu mają kierunki działań w zakresie kształtowania gospodarki odpadami sformułowane w „Krajowym planie gospodarki odpadami 2014”. Przede wszystkim powinno się dążyć do intensyfikacji edukacji ekologicznej promującej właściwe postępowanie z odpadami oraz prowadzenia w tym zakresie skutecznej kampanii informacyjno-edukacyjnej. Jednocześnie należy wspierać wdrażanie efektywnych ekonomicznie i ekologicznie technologii odzysku i unieszkodliwiania odpadów, jak i promować zarządzanie środowiskowe.

Literatura

- Barczak A., *Zadania samorządu terytorialnego w zakresie ochrony środowiska*, Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., Warszawa 2006.
- Decyzja 1600/2002/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 lipca 2002 r., ustanawiająca szósty wspólnotowy program działań w zakresie środowiska naturalnego, Dz. Urz. L 242 z 10.09.2002.
- Dyrektywa 94/62/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 grudnia 1994 r. w sprawie opakowań i odpadów opakowaniowych, Dz. Urz. L 365 z 31.12.1994.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie odpadów oraz uchylająca niektóre dyrektywy, Dz. Urz. L 312 z 22.11.2008.
- Dyrektywa Rady 1999/31/WE z dnia 26 kwietnia 1999 r. w sprawie składowania odpadów, Dz. Urz. L 182 z 16.07.1999.
- Gruszecki K., *Prawo ochrony środowiska. Komentarz*, Wolters Kluwer business, Warszawa 2011.
- Infrastruktura komunalna w 2011 r.*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2012, www.stat.gov.pl (dostęp: 02.03.2013).
- Kluczowe wyzwania w gospodarce odpadami komunalnymi w krajach UE-11*, Ernst&Young, www.webappOl.ey.com.pl/EVP/WEB/eycom_downland.nsf/reources/Gospodarka-odpadami-komunalnymi-kraje-UE11.pdf (dostęp: 15.03.2013).
- Rakoczy B., *Utrzymanie czystości i porządku w gminie w prawie polskim*, LexisNexis, Warszawa 2013.
- Uchwała nr 217 Rady Ministrów z dnia 24 grudnia 2010 r. w sprawie *Krajowego planu gospodarki odpadami 2014*, Monitor Polski nr 101 z 2010 r. poz. 1183.
- Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, DzU 1996, nr 132, poz. 622 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 24 czerwca 1994 r. o własności lokali, DzU 1994, nr 85, poz. 388 z późn. zm.

THE CITIZENS' PUBLIC AWARENESS OF WASTE MANAGEMENT ON THE EXAMPLE OF HOUSING ASSOCIATIONS

Summary: The change in legislation, and requirement to adapt to the EU regulations obliged Poland to the mandatory waste segregation. From 1 July 2013 the municipality has taken the responsibility for the management of municipal waste, especially in terms of segregation. The motivation for the people to segregate will be based on varied fees for waste disposal, depending on the degree of segregation. At the same time the National Waste Management Plan to protect the environment presents guidelines for the integrated waste management in the country. The main goal of all activities is to reduce the impact of wastes on the environment and the efficient use of natural resources through their reuse. It is also about public behaviour change in waste management to be able to use high level of recycling. In line with the policy of the European Union, each state in the area of waste management should implement the principles of sustainable development. This means limiting the amount of waste produced and to organize the proceedings for the collection and management of waste produced. But the most important thing is the awareness of people – “waste producers” = proper waste segregation and their impact on the environment, and therefore their quality of life. This awareness, rather than export costs, should be the principal argument for the waste segregation.

Keywords: waste segregation, environment, community, housing associations.